

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผน
เศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา ชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์

The participation of the community in bringing local knowledge be
used in the preparation of community economic plan
case study of “Phrae-wa silk” the community Banphon Kalasin

ธนิศร ยืนยง¹ ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา (2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา จำแนกเป็น เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ประชากรที่ศึกษาเป็นประชาชนในชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวา ชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมทำดำเนินการ และด้านการร่วมติดตามผล ตามลำดับ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, เศรษฐกิจชุมชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research has 3 objectivities which were (1) to study the processes involved in preparation of Economic Community plan, case study of “Phrae-wa silk” (2) to compare the participation in the Economic Community plan, case study of “Phrae-wa silk” by gender, age, earnings, status education level and occupation. The study population of individuals in the community Banphon Kalasin province area for 376 people.

The participation of the community in bringing local knowledge be used in the preparation of community economic plan case study of “Phrae-wa silk” in the

---

¹ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.) ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี

² มหาวิทยาลัยปทุมธานี

community Banphon Kalasin. The overall moderate. When considering each by sorting average form High.

Keywords : Participation, community economy, local wisdom

บทนำ

ชาวไทยเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่แถบเทือกเขาภูพาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นส่วนใหญ่ โดยยังรักษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย และการทอผ้าไหม ผู้หญิงจะถูกฝึกทอผ้าแพรวาตั้งแต่อายุ 9 - 15 ปี ชาวไทยที่ทอผ้าแพรวาส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีภูมิปัญญาในการทอผ้าไหมด้วยการเก็บลาย หรือเก็บขีดแบบจกที่มีลวดลายโดดเด่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบการเลือกใช้เส้นไหมน้อย หรือไหมยอที่มีความลื่นมัน ผ้าไหมแพรวาถือว่าเป็นของล้ำค่าและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทย จังหวัดกาฬสินธุ์อย่างแท้จริง

ผ้าแพรวา หรือ ผ้าไหมแพรวาเป็นผ้าทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยหรือภูไท การทอผ้าแพรวามีมาพร้อมกับวัฒนธรรมของชาวภูไท ซึ่งเป็นชนกลุ่มหนึ่งมีถิ่นกำเนิดในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย (ดินแดนส่วนเหนือของลาว และ เวียดนาม ซึ่งติดต่อกับดินแดนภาคใต้ของจีน) อพยพเคลื่อนย้ายผ่านเวียดนาม ลาว แล้วข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่แถบเทือกเขาภูพานทางภาคอีสานของไทย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร สกลนคร โดยยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับการแต่งกาย

ผ้าแพรวามีการทอกันมาแต่โบราณ เป็นการทอผ้าไหมที่มีภูมิปัญญาในการทอใช้วิธีการเก็บลายโดยการขีดลาย มีการทำลวดลายบนผืนผ้าโดยการใช้นิ้วก้อยในการล้วงเกาะ ไม้หนึ่งเกาะ 2 เที่ยว เพื่อให้ลายนูน การทอลักษณะนี้จะทำให้ลวดลายผ้าปรากฏอยู่ด้านล่าง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เดิมการทอผ้าแพรวาเพื่อใช้เป็นผ้าสไบ มีหน้ากว้าง 30 เซนติเมตร ต่อมามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีขนาดหน้ากว้างประมาณ 60 หรือ 80 เซนติเมตร ใช้สีพื้นเป็นสีแดง ใช้ครั้งเป็นสีเขียว ส่วนลวดลายต่างๆบนผืนผ้าแพรวาก็จะมีหลากหลาย โดยแบ่งเรียกตามลายหลักในแต่ละช่องหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าดอก ผ้าแพรวาแต่ละผืนจะมีจำนวนลายไม่เท่ากัน ยังมีลวดลายมากก็จะมีทำยากและใช้เวลาในการทอค่อนข้างนาน ซึ่งในแต่ละลายก็จะมีลายคั่นเป็นตัวคั่น

ผ้าแพรวา เป็นชื่อเฉพาะที่เรียกผ้าชนิดหนึ่ง ที่ใช้สำหรับคลุมไหล่หรือห่มสไบเฉียงของชาวไทย ซึ่งใช้ในงานเทศกาลบุญประเพณีหรืองานสำคัญอื่นๆ เป็นผ้าที่ทอด้วยมือ แพรว หมายถึง ผ้าว่า หมายถึงความยาวของผ้า 1 ว่า คำว่า แพรวา จึงมีความหมายว่า ผ้าที่มีความยาวประมาณ 1 ว่า

นอกจากนี้การทำลวดลายที่ใช้นิ้วก้อยเกาะเกี่ยวเส้นไหมจะทำให้สามารถเกิดความหลากหลายของสีในแต่ละลายบนผืนผ้าแพรวาได้ การให้สีเส้นของลายแต่ละลายของผ้าแพรวาจะนิยม

สีค่อนข้างเข้ม เช่น เขียว เหลือง น้ำเงินดำ เป็นต้น คุณลักษณะดังกล่าวมานั้นก็คือความเป็นเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะของผ้าแพรวาในสมัยโบราณที่ทาลวดลายแบบล้วงเกาะหรือเรียกว่าแพรวาเกาะ

ผ้าแพรวาเป็นผ้าไหมชนิดหนึ่งได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากโครงการศูนย์ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งเสด็จเยี่ยมพสกนิกรชาวอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อปี พ.ศ.2519 ได้ทอดพระเนตรเห็นชาวภูไท บ้านโพน แต่งตัวใช้ผ้าแพรวาสวยเฉียง ได้ทรงสนพระทัยมากจึงโปรดให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันผ้าแพรวาได้มีการประยุกต์พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเมื่อปี พ.ศ. 2524 ได้มีพระราชดำริให้ขยายหน้าผ้าให้กว้างขึ้น เพื่อที่จะได้นำไปใช้เป็นผ้าฝืนสำหรับตัดเสื้อผ้าได้ อีกทั้งได้เกิดการประยุกต์การทำลวดลายบนผืนผ้าให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและตรงกับตามความต้องการของตลาด โดยทำลวดลายง่ายๆ แบบเก็บขิดมีสองสีคือสีพื้นกับสีที่ลายเรียกว่าแพรวาล้วง หรือผ้าแพรวาจากที่มีการเติมสีลายเล็กๆ บนผ้าแพรวาล้วง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า พระองค์ท่านได้ทรงให้ความสนใจการพัฒนาการทอผ้าแพรวามาโดยตลอด จนทำให้ผ้าไหมแพรวามีความงดงาม มีเสน่ห์ต่อผู้ที่ได้พบเห็นและสัมผัส

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของผู้คนในท้องถิ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ มาเป็นระยะเวลายาวนานจนได้เป็นข้อสรุปของความรู้ที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมีความสอดคล้อง กับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากภายนอก การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหม

แพรวา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ และเลือกแนวคิด 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมทำและดำเนินการ ด้านการร่วมกับประโยชน์ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยได้ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 376 คน และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.91

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการเกี่ยวกับ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ แบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และเนื้อหาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) วิธีของคอนบราค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัย มหาวิทยาลัยปทุมธานีเพื่อนำไปขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อ ผู้นำชุมชนบ้านโพนอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ผู้ศึกษาไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อมิให้เกิดความคลาดเคลื่อน ตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งแบบสอบถามกลับมาครบถ้วนทุกฉบับ
4. ดำเนินการประมวลและนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยใช้วิธีการประมวลผลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ รายได้ สถานภาพการศึกษา และอาชีพ สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนาโดยหาค่าความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชนบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่าง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระคือ อายุ รายได้ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ กับตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชนบ้านโพน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมด้านการร่วมทำและดำเนินการ และด้านการร่วมติดตามผล ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน :กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูง ไปหาลด คือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมทำและดำเนินการ ด้านการร่วมติดตามผล ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่ต่างมีภารกิจ เช่นการออกไปทำงานนอกบ้านหรือต่างถิ่น จึงจำเป็นต้องมีการประชุมและให้ข้อมูลแก่ครอบครัวโดยอาศัยผู้นำครอบครัว รวมถึงผู้นำชุมชนต้องมีการแจ้งข่าวสารการประชุมเพื่อระดมปัญหา โดยอาศัยผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ ھرรช มิมงคลกุลดิลก (2551) ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในชุมชนแขวงสมเด็จพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ โดยทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร ผู้นำอาสาในชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 32 คน ผลการศึกษาพบว่า ภาครัฐและชุมชนร่วมกันติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการ/กิจกรรมที่ได้จัดไปแล้ว และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 ข้อที่ 5 และข้อที่ 6 ส่วนมากมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน :กรณีผ้าไหมแพรวา ชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน : กรณีผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำแผนเศรษฐกิจชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สากล ภูชั้นเงิน (2548) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอสะตึกจังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง ในแง่การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยสามารถเรียงลำดับกิจกรรมประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การรับรู้ติดตามข่าวสารการร่วมรับประโยชน์การร่วมดำเนินการการร่วมตัดสินใจการร่วมกำกับติดตามและการร่วมรับผิดชอบ

2.2 ผลจากการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชนทำให้ท่านและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างรู้คุณค่า อีกทั้งการเข้าร่วมจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชนทำให้ท่านและประชาชนในชุมชนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาชีพและการเข้าร่วมจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชนทำให้ท่านและประชาชนในชุมชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1.1 ควรศึกษาแผนเศรษฐกิจของชุมชนอื่นๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่าง หรือ สอดคล้องกันมากน้อย เพื่อนำมาปรับปรุงแผนในชุมชน

1.2 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน

1.3 ควรศึกษาประสิทธิภาพของแผนเศรษฐกิจชุมชนว่ามีเหมาะสมกับเศรษฐกิจในปัจจุบันหรือไม่

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรทำการศึกษาเรื่องมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการวางแผนเศรษฐกิจชุมชน ในเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- ชูชาติ ผิวสว่าง. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลน้ำอ้อม จังหวัดยโสธร. ภาคนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรภาพร ทวยสงฆ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร. สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สรฤทธิ์ จันสุข. (2552). การศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1.
- สาโรช น้อยใจบุญ. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหาร ส่วน ตำบล กรณีศึกษาเฉพาะบ้านสาวชะโงก หมู่ที่ 1 ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โสภณา ภัคดีประไพ. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory* Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall